

С.І. ШИМОН

Світлана Іванівна Шимон, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правового регулювання економіки КНЕУ імені Вадима Гетьмана

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ А.Ю. БАБАСКІНА «КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ»*

Актуальність теми рецензованої праці зумовлена низкою чинників. Насамперед, першоосновою успішного розвитку економічної системи держави є фінансовий складник, основним елементом якого є кредит, тому стан кредитних правовідносин, рівень їх нормативного регулювання в суспільстві набуває такого ж фундаментального значення.

Незалежно від того, що правове регулювання кредитних відносин порівняно часто ставало предметом наукових розробок, у цивільно-правовій науці донині відсутній єдиний теоретично обґрунтований підхід не тільки до визначення місця кредитного зобов'язання у системі зобов'язальних правовідносин, а й до самого розуміння кредитних правовідносин (що мають широке та вузьке трактування в теорії), їх сутності та визначальних ознак. При тому, що реалії життя поставили перед наукою вимоги переосмислення питання про саму сутність кредитних правовідносин та наближення до європейських практик їх трактування, за яких до цього виду причисляють правовідносини застави, поруки, гарантії і подібні.

Від поглядів на сутність кредитних правовідносин залежить коло тих суспільних відносин, на які будуть поширюватися правові норми, що встановлені для кредитних зобов'язань та, зокрема санкції за порушення грошових зобов'язань. Вузьке трактування кредитних правовідносин зумовлює обмежене розуміння і грошових зобов'язань, що спричиняє застосування до них таких засобів правового регулювання, які суперечать природі цих правовідносин. Змішування елементів кредитного договору з іншими видами договорів, насамперед, позикою, можливість зміни договору кредиту на конструкцію звичайної позики нівелює саму ідею кредиту як спеціальної договірної конструкції.

Недостатня законодавча урегульованість кредитних правовідносин, субсидіарне застосування до кредитних правовідносин норм про позику, колізії в цивільному та банківському законодавстві, неузгодженість між собою нововведень у цій сфері правового регулювання свідчать про те, що докладний комплексний аналіз проблеми кредитних зобов'язань як виду цивільних правовідносин є вимогою часу.

Актуальність теми підтверджує і необхідність розробки єдиної теоретично обґрунтованої концепції кредитного правовідношення як самостійного виду цивільного правовідношення, яка б стала дороговказом для вирішення практичних проблем. А це можливо лише як наслідок поглибленого комплексного наукового аналізу специфіки кредитних правовідносин на рівні монографічного дослідження.

Автор рецензованої монографії визначив цілком логічну структуру роботи, що передбачає динаміку дослідження у напрямку від загальних категорій до спеціальних проблем.

Загальну теоретико-правову основу наукової праці закладено в підрозділах, присвячених методології цивілістичного дослідження кредитних правовідносин та аналізу понять «кредит» та «кредитні відносини» як категорій економічної науки та соціології.

Докладну характеристику кредитних правовідносин та їхніх цивілістичних ознак наведено в окремому структурному підрозділі монографії розділі 3 «Кредитні правовідносини, що виникають на підставі кредитного договору» та розділі 4 «Кредитні правовідносини, які виникають на підставі договорів, які містять умови комерційного кредиту».

Відповідно до предметної класифікації кредиту в цивільному праві основні частини монографічної роботи присвячено фінансовому кредиту та комерційному кредиту, які докладно характеризуються за видами. Елементами зобов'язального правовідношення, специфікою істотних умов договору, особливостями прав та обов'язків сторін тощо.

Як наслідок проведеного дослідження автором сформовано ґрунтовні висновки, які відрізняються достовірністю та належним ступенем обґрунтованості.

© С.І. Шимон, 2018

* *Бабаскін А.Ю.* Кредитні відносини у цивільному праві України. – К.: Талком, 2018. – 570 с.

Так, автор визначає широке та вузьке розуміння банківської кредитної операції як виду банківської послуги та підстави виникнення кредитних правовідносин.

В роботі надається різнобічне роз'яснення категорій «кредит» та «кредитні правовідносини», висвітлюються їх економічні та правові аспекти.

Автор здійснив докладну класифікаційну характеристику кредитного договору; провів ретельне теоретичне розмежування договору кредиту та договору позики за всіма ознаками цих договірних зобов'язань.

Належну увагу відведено в монографії проблемам статусу та спеціальної правоздатності суб'єктів кредитних правовідносин. У цій частині роботи інтерес представляє дослідження проблеми кредитних правовідносин із множиною суб'єктів.

На підтримку заслуговують і ті положення монографії, в яких автор визначає істотні умови кредитного договору. Цікавою видається пропозиція автора про впровадження категорії «істотно погіршуючи обставини», метою якої є мінімізація кредитних ризиків кредиторів.

Схвалення викликають низка інших положень роботи: обґрунтування пропозиції про встановлення у законі права позичальника на дострокове повернення кредиту, залученого під змінювану процентну ставку; пропозиція надати сторонами кредитного господарського договору встановлювати в договорі перелік дій, які зобов'язаний вчиняти позичальник протягом строку кредитного договору; аргументація пропозиції законодавчо заборонити сплату процентів за користування кредитом наперед (на майбутній час); про законодавче обмеження максимальних ставок за кредитним договором; аргументація щодо впорядкування законодавчого використання термінів «аванс» та «попередня оплата» та інші положення роботи.

Положення висновків мають істотне значення для розвитку науки цивільного права, мають теоретичну цінність, містять новизну та видаються належно обґрунтованими. Вони мають конкретне практичне значення, оскільки на їх основі автором сформовано низку доцільних і логічних пропозицій щодо вдосконалення Цивільного кодексу України та 5 інших законодавчих актів України, які регулюють кредитні правовідносини.

У цілому робота виконана на належному теоретичному рівні, засвідчує професійний підхід автора до постановки наукових завдань та їх вирішення, високу компетентність автора у предметі дослідження, його докладну обізнаність з практичною проблематикою та вміння пов'язати проблеми науки і практики.

Наявність у роботі деяких дискусійних тверджень і висновків, на мою думку, не зашкоджує якості цієї роботи, а лише засвідчує її актуальність і не є перешкодою до визнання рецензованої праці гідним науковим монографічним дослідженням.

Зважаючи на викладене, слід дійти висновків, що робота А.Ю. Бабаскіна «Кредитні відносини у цивільному праві України» є завершеною, самостійною науковою працею, яка містить наукову новизну, має важливе практичне значення, відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт, заслуговує бути оприлюдненою для ознайомлення з її змістом широкою науковою громадськістю.